

РЕЦЕНЗИЯ

относно дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Статистика и демография“ в СА „Д. А. Ценов“, гр. Свищов

Рецензент: доц. д-р Александър Цветанов Найденов,

преподавател от катедра „Статистика и иконометрия“, факултет „Приложна информатика и статистика“, УНСС-София, доктор по научна специалност 05.02.06 „Статистика и демография“ (Диплома №: 34089/17.05.2010, утвърдена с Протокол 4/16.03.2010), доцент по научна специалност „Статистика и демография“ (Свидетелство №: 70/2017 г., Заповед ЧР-800/01.03.2017, регистриран в НАЦИД).

Автор на дисертационния труд: Пламена Йорданова Колева

Тема на дисертационния труд: „Статистическо изследване на туризма в България“

I. Общо представяне на дисертационния труд

- 1. Предмет** на научното изследване е статистическо-иконометричен анализ на входящия туризъм и по-конкретно на посещенията на чуждестранни туристи в България.
- 2. Обем** - дисертационният труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ е с общ обем 204 страници, от които: 162 страници основно изложение, 1 страница декларация за оригиналност, 16 страници използвана литература (90 източника на кирилица и 64 на латиница) и 24 страници с приложения (общо 22 на брой). Трудът съдържа 32 фигури и 13 таблици, като е структуриран в: увод, три глави и заключение.
- 3. Структура** – научната разработка има ясна структура и следва логиката на изследваната проблематика. Накратко съдържанието на дисертацията е следното:
  - В увода е обоснована необходимостта от статистическото изследване на туризма, който е: „...отрасъл с важно значение за развитието на всяка национална или световната икономика“. Дефинирани са коректно: обектът, предметът, целта и задачите на изследването (5 на брой). Изследователската теза на автора е, че: „...чрез приложението на подходящи статистико-иконометрични методи за изследване на динамиката, сезонността и структурните изменения по отношение на показателите за входящия туризъм могат да се установят обективно формирани се закономерности, които позволяват да се моделира коректно тенденцията в развитието и да се разработят краткосрочни прогнози за оценка на бъдещото развитие на ключови показатели за входящия туризъм.“. Дисертантът е направил и кратко описание на използваната информационна база, методологията на изследването и ограничителните условия на проведения статистико-иконометричен анализ.
  - В глава Първа е разгледан туризмът като обект на статистическото изследване. Тук подробно са разгледани: европейският и световният опит при организацията на статистическото изследване на туризма, методическите ръководства в областта на

статистиката на туризма, разработени от Световната организация по туризъм към ООН и от страните от Европейския съюз, концептуалните основи на статистическото изследване на туризма, както и кратък обзор на съвременните емпирични изследвания в тази сфера в България.

- Втора глава е посветена на информационните и методологическите аспекти на изследването на туризма. Тук е отделено място за пространно разглеждане на: информационното осигуряване на статистическото изследване на туризма в България, методите и моделите за изследване динамиката на процесите в туризма, както и на статистическите методи за характеризирание на сезонността в туристическите процеси и статистическите методи за измерване и оценка интензивността на структурните изменения в този „отрасъл“.
- Глава Трета е насочена към анализ и практическа апробация на изложените в предходните глави теоретични и методологични конструкции върху наличните данни за посещенията на чуждестранни граждани в България. Последователно тук е извършен статистически анализ относно: сравнението между България и група Европейски страни по отношение на международния туризъм, динамиката на входящите туристически посещения, сезонните колебания при входящите туристически посещения и структурните изменения при входящите туристически посещения.

Дисертационният труд завършва със заключение, което синтезира по-ключовите резултати от проведеното изследване.

4. **Използвана литература** - използваните от дисертанта източници на информация, свързани с разглежданата тематика, показват, че той е задълбочен изследовател, положил значителни усилия за проучването и синтезирането на огромния обем информация, който касае проблемите на туризма.
5. **Приложения** – с оглед стегнатостта на изложението и пълнота на съдържанието, дисертантът е поместил входящите данни и част от резултатите от проведения анализ в табличен формат в частта „Приложения“.

II. Преценка за формата и съдържанието на дисертационния труд

1. **Преценка за актуалността и разработеността на изследвания в дисертацията научен проблем и формулираните предмет, обект, теза, цели, задачи и методи на изследване, както и яснотата и аргументираността на идеите, откроеност на новостите;**

В дисертационния труд се акцентира върху статистическото изследване на динамиката и структурата на важно за икономика на България явление – входящия туризъм. Интересът в бизнес средите и научната общност към този ключов „отрасъл“ нараства все повече през последните години. Адекватно на разглежданата проблематика са дефинирани: предмет, обект, цели и задачи на изследването. Дисертантът ясно, точно и в достатъчна дълбочина разгръща идеите си и ги аргументира по безспорен за читателя начин.

2. **Анализ на степента на разработеност на изследваната проблематика от други учени и отразеното собствено отношение на автора по разглежданите въпроси**

В разработката е направен достатъчно задълбочен преглед на съществуващата литература и представените в нея гледни точки на други учени-изследователи, съсредоточени върху проблемите на туризма, придружен с умерена „доза“ критичност.

3. Мнение за обема на дисертационния труд

Дисертационният труд е с обем, който кореспондира адекватно с величината на задълбоченост, която предполага едно дисертационно изследване. Съдържанието на дисертацията е балансирано, като отделните глави са с достатъчен обем, който дава възможност да се разкрият в достатъчна дълбочина идеите на автора.

4. Мнение за качеството и броя на предложения илюстративен материал

Практико-приложните части на дисертацията са допълнени с достатъчен брой графики и таблици, които визуализират по подходящ начин идеите на автора.

5. Преценка за научната, езиковата и стиловата редакция

Изложението в дисертационния труд безспорно притежава научен стил, който представя автора му като завършен учен-изследовател с отлична езикова култура и задълбочени познания в научното направление, в което се реализира.

6. Преценка за коректността и необходимостта от статистическа обработка на емпирични данни

Представените от автора резултати от извършения анализ показват, че той умее да използва статистическия формулен апарат и умело борави със специализирания софтуер по начин, който му предоставя възможност да достигне до коректните резултати и да докаже по безспорен начин своята изследователска теза.

7. Мнение относно спазването на правилата на научната етика

Дисертантът коректно цитира литературните източници, които е използвал, като същевременно „втъкава“ своята творческа мисъл, така че полученият резултат по убедителен начин представя авторовите идеи.

Подписаната от автора декларация за оригиналност гарантира, че представеният дисертационен труд е с оригинален произход и не е използван за придобиване на научна степен в друго висше училище или научен институт.

8. Мнение относно точното и пълното отразяване на дисертационния труд в автореферата

Авторефератът, касаещ дисертационния труд, е с обем 34 страници и включва: обща характеристика на дисертационния труд, структура и съдържание на дисертацията, кратко, но съдържателно изложение на труда, справка за посъществените научни приноси, развити в дисертацията, декларация за оригиналност и списък на публикациите по темата на труда.

Авторефератът е подготвен отлично и резюмира коректно съдържанието на дисертационния труд, както и постигнатите от дисертантът научни и научно-приложни резултати.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Приносите в дисертационния труд са коректно представени в приложения от дисертанта списък и отразяват реално извършената от него научно-приложна работа.

Като най-значими научни и научно-приложни приноси в разработката могат да се посочат:

- Доказана е липсата на задълбочен статистико-иконометричен анализ на входящия туризъм в България и е обоснована необходимостта от приложение на този тип анализ за преодоляване на възникналия „дефицит“, с оглед изучаването на реално-съществуващите закономерности в областта на туризма, с което да бъде подпомогнато вземането на важни на стратегически решения за развитието на този отрасъл.
- Извършен е задълбочен критичен анализ на съществуващата статистическа информационна база за осъществяване на комплексни и ефективни сравнителни изследвания на туризма в България.
- Апробирана е богатата „плеяда“ от статистико-иконометрични методи, с чиято помощ са установени ясни закономерности в тенденцията (вкл. сезонността) на посещенията на чуждестранни туристи в България и са установени специфичните особености в структурната динамика на посещенията на тези туристи по основни групи страни и по мотиви на посещенията.
- Използвайки установените обективно-съществуващи закономерности в основните показатели, предмет на изследването, е извършена екстраполация в краткосрочна перспектива, с което се допринася още повече за вземането на адекватни управленски решения.

Освен в дисертационния си труд, авторът е представил своите научно-изследователски идеи и резултати по третираната тематика в 2 научни статии и в 2 доклада на научни форуми.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд

Въз основа на разгледания дисертационен труд бих искал да отправя следните бележки към автора, които по никакъв начин не целят да омаловажат положението от него труд:

- Заглавието на дисертационния труд би могло да се дефинира малко по-конкретно, за да отрази фактическото съдържание на изследването, като например: „Статистическо изследване на *входящия* туризъм в България“.
- На стр. 30, терминът „дизайн“ (Етапи 4 и 5) би било по-коректно да се преведе на български език като „проектиране“ (...на извадка, ...на въпросник).

Също така, бих искал да отправя следните въпроси към автора на дисертацията:

- Какъв е източникът, от който е извлечена дефиницията на туризма в „широк“ смисъл, посочена в началото на стр. 15 от дисертацията?
- При отчитане на нощувките в местата за настаняване в България включват ли се тези, реализирани посредством онлайн платформи като AirBnB и Booking?

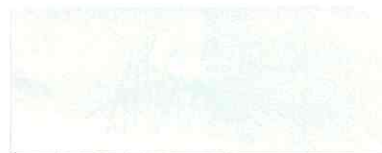
V. Обобщено заключение и становище

Дисертационният труд на тема: „Статистическо изследване на туризма в България“ представлява задълбочено научно и научно-приложно изследване, което представя докторанта като завършен изследовател. Трудът е разработен в съответствие с нормативните изисквания за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, отразени в Закона за развитие на академичния състав в Република България и на Правилника за неговото приложение.

В заключение и с оглед качеството на предложения дисертационен труд, убедено изразявам становището си „за“ присъждането на образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност „Статистика и демография“ на Пламена Йорданова Колева.

Дата: 21.02.2025 г.

Изготвил:

(доц. д-р Александър Найденов)